

Keď do rúk zoberiem túto jednoduchú drevenú hračku, môžeme si na nej mnohé veci všimnúť. Jednou z vecí je farba, tvar. Keby som tu mala niekoho zo svojich škôlkárov, tak by vám povedali, že zelená sú dlane otca, ktoré chránia rodinu, žltá je mama, ktorá je stredom srdca rodiny a ktorá zároveň chráni svoje dieťa. A tá malá časť je jednoduchá – to je dieťa. Toto vysvetlenie stačí škôlkárom. Ale zoberme si túto detskú hračku ako spoločnosť. Pevne drží po hromade, len keď vytvára srdce – hodnotu, ktorá má byť trvalou hodnotou spoločnosti. Tá najpevnejšia časť, ktorá všetko drží po hromade – je tá časť ľudstva, ktorá má na starosti ekonomiku, problémy ľudstva, atď. Tá žltá časť tejto skladačky je tá časť ľudstva, ktorá sa stará o výchovu o hodnoty. Je síce zakrytá a neviditeľná, ale má veľký zmysel pre fungovanie spoločnosti. A pozrime sa na to bezvýznamné malé srdiečko. Ak ho vyberieme, nič sa nedeje. Skladačka je aj bez neho, stojí a nerozpadáva sa, ale má v sebe diery. Toto malé srdce je zasvätený život v spoločnosti. Zasvätený život je srdcom spoločnosti.

A keď sa povie srdce spoločnosti, aj to je veľký rozdiel. Predsa len, žena a muž majú aj v zasvätení svoje zvláštne poslanie. Muž je vždy postavený do úlohy kňaza, ale žena je postavená do úlohy proroka. A prorok je ten, kto citlivo vníma Božie pôsobenie a je ochotný načúvať znakom doby. A tak sa pozrime len na ženu, na jej spôsob zasvätenia.

Ak hovoríme o zasvätení ženy, musíme si uvedomiť to najpodstatnejšie v jej živote – a to je materstvo.

Zrieknutie sa materstva môže od ženy niekedy vyžadovať veľké obety, ale zároveň jej otvára cestu k inému druhu materstva, ktoré je duchovné.¹ toto duchovné materstvo sa môže prejavíť mnohorakým spôsobom. Môže sa prejavíť ako praktická starostlivosť o blížnych, zvlášť tých najúbohejších: napríklad o chorých telesne alebo duševne postihnutých, o opustených a siroty, o deti a o starcov, o väzňov či o bezdomovcov. Takto žena nachádza svoje poslanie a zároveň vyplnenie Ježišových slov: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili“.²

Svätý Peter hovorí: „Podľa toho, kto aký dar dostal, slúžte si navzájom...“³ To znamená, že zasvätené panenstvo, nie je vecou súkromnou, osobným rozhodnutím. Je pre spoločný úžitok a vzájomnú službu.

„Môžeme sa teda pýtať: V čom spočíva podstata duchovného materstva? Samotný fakt, že Ježiš Kristus sa narodil zo stvorenej bytosti, naznačuje, že žena má schopnosť priniesť na svet Boha v ľuďoch. Typicky ženskou, materinskou charizmou je plodiť Ježiša v ľuďoch.“⁴

Duchovné materstvo plodí Krista v každom ľudskom bytí. Toto je náboženský postoj: prijať, dať miesto druhému, počítať s druhým. A žena, prijímajúc, vždy rodí osobu.

Aj v dnešnom svete je potrebné duchovné materstvo. A to nielen pasívne, ale hlavne aktívne, v ktorom je možné vidieť plody života. Duchovné materstvo uvádza ľudí do modlitby. Orientuje ich na osobný, nezištný, verný vzťah k Bohu. Treba dať spoznať, že nejde o formalitu či o vonkajší úkon, ale že ide o dialóg s Bohom, ktorý je osobný. Ide o vzťah, ktorý sa rodí z vnútra, ktorý hýbe.

Ďalšou z úloh duchovného materstva „je pomáhať ľuďom milovať seba samých prijať seba, svoje telo, svoju dušu a všetky svoje dimenzie“.⁵ Nejde tu len o psychologické prijatie, ale hlavne o Kristov láskavý pohľad, ktorý jediný umožňuje vidieť, čo treba prijať a čo nechať tak, aby sme mohli kráčať dopredu.

¹ por. PAVOL II., *Mulieris dignitatem*, 21, apoštolský list O dôstojnosti a povolani ženy, publikovaný 15. 8. 1988. Ďalej používaná skratka MD. Slovenský text vydal SÚSCM, Rím 1991.

² Mt 25, 40

³ 1 Pt 4, 10.

⁴ ŠPIDLÍK T. a kolektív, *Spiritualita, formácia a kultúra*,

⁵ Tamže, str. 186.

Jednou z najťažších úloh duchovného materstva je pomáhať milovať druhých a stávať sa darom pre druhých. Duchovná matka sama sa musí nechať premieňať Božou láskou, aby sa mohla otvoriť a darovať sa druhým a milovať ponad hranice ľudských ohraničení. A toto nie je ľahké.

Duchovné materstvo by dnes mohlo poskytnúť životnosť prostrediu, ktoré obývame. Mohlo by tak prispieť k uvedomeniu si krásy a potreby krásy. Krása ako premenená skutočnosť. Premenená nie násilne, zvonka, ale vzťahom zvnútra, všetko zahrňujúc, aby všetko malo podiel na ľudskom živote.⁶

Žena, duchovná matka, má zmysel aj pre utrpenie, ktorým dokáže preniknúť ku zmyslu života aj v utrpení, a teda aj schopnosť utešiť trpiaceho, pohladať svet, mať súcit s trpiacim svetom. Rozmeňme si túto teóriu na drobné a vyberme si z dejín niektoré ženy, ktoré prežívali svoje duchovné materstvo tak intenzívne, že ovplyvnili svet.

V tejto druhej časti mojej expozície predstavím niekoľko žien, ktoré mali veľký vplyv na kresťanskú tvár Európy. Niektoré z nich boli šľachtické, iné boli rehoľnice, ale každá svojim podielom prispela k tomu, aby bola Európa kresťanskou. Dalo by sa to prirovnať k rodokmeňu Ježiša Krista: prvých 14 mien sú patriarchovia, ktorí len utvárajú kmeň a národ, ďalší sú králi, ktorí už len zlepšujú alebo zhoršujú image Izraela a poslední sú neznámi, skrytí, o ktorých vieme len máločo, ale sú zapísaní do dejín spásy. V dejinách cirkvi sú tiež osoby, ktoré sa zapísali väčším, alebo menším podielom do dejín Kristových nasledovníkov. Niektorí, keď sa Európa utvárala, iní keď bola Európa na vrchole a iní keď bola v úpadku. Boh si vždy našiel ženy (aj mužov), ktoré menili tvárnosť Európy. A v mnohých aspektoch sú ich životy inšpirujúce aj dnes. Pre krátkosť času urobím len krátky exkurzus.

V skutkoch apoštolov a v epištolách sú citované mená viacerých žien, ktoré aktívne spolupracujú v apoštolských prácach a rímska tradícia zachovala ich mená v rímskom kánone Agnesa, Lucia, atď. To sa spomína aj v litániách k Všetkým svätým, čo je pamätník dávnej úcty a uchováva mená prvých mučeníkov a panien, ktorých kult bol veľmi rozšírený: Agnesa, Cecilia, Anastázia...

Svätá Helena, matka Konštantína, zohrala významnú úlohu pri obrátení svojho syna a v kristianizácii Rímskeho impéria.

Keď sa pozrieme do stredoveku, treba si pripomenúť, že prvotnou príčinou konverzie barbarských náčelníkov a kráľov, a následne ich kmeňov na základe kristianizácie nových národov, nachádzame stopy ženského vplyvu: sv. Klotilda, ktorá mala vplyv na obrátenie svojho manžela a kráľa Chlodovika I. a tiež Francúzov, sv. Oľga Kijevská, ukrajinská princezná a babička sv. Vladimíra, ktorý sa pod jej vplyvom obrátil a s ním celé Rusko. V tomto momente mi nedá nespomenúť aj sv. Ludmilu, starú mamu sv. Václava. Aby sme nechodili veľmi ďaleko, prvý kresťanský chrám na území Slovenska je tiež postavený na príhovor manželky kniežat'a Pribinu, ktorá bola kresťanka.

Vo vrcholnom stredoveku nájdeme veľký počet kráľovien a mníšok, ktoré mali veľký vplyv na život Cirkvi i Európy: Eleonóra z Akvitánie, Sv. Alžbeta Uhorská, Alžbeta Portugalská, sv. Hedviga z Poľska (máme dve Hedvigy, jedna je princenzou, ktorá si vzala za manžela vládcu z rodu Jagelovcov, pohana a hlavu pohanskej krajiny, obrátila ho a s ním celú slovanskú krajinu, ktorá o niekoľko storočí neskôr dala Cirkvi pápeža). Svätá Gertrúda Veľká, sv.

⁶ Tamže, str. 189.

Matilda, sv. Hildegarda z Bingenu (bez diskusie najvzdelanejšia mníška v histórii), sv. Lidvina.

V stredoveku nájdeme aj jednu ženu s nízkou vzdelanosťou, ale s veľkou láskou ku Kristovi, sv. Katarínu Sienskú, ktorá dokázala svojim vplyvom ukončiť Aviňonské vyhnanstvo pápežov. Úloha, ktorá sa neskončila úspechom, bola ukončená vďaka umeniu ďalšej stredovekej svätice, sv. Brigity Švédskej. Zastavme sa pri týchto dvoch sväticiach. Nakoľko ide aj o patrónky Európy a skúsme sa od nich niečo naučiť.

Katarína Sienská sa narodila ako 19. dieťa z dvadsiatich. Ako 6 ročná už hovorí o svojom zasvätení, na ktorom sa všetci usmievajú a nechápu, že dieťa napriek veku má názory dospelých a vyzretej ženy. Ako 28 ročnú ju už nachádzame na mape politického života v Pise, kde razantne vystúpila proti predstaviteľom mesta Pisa a Lucca a dôrazne ich žiada, aby prestali brojiť proti pápežovi. Vyzýva na križiacku výpravu. Žiada pápeža Gregora XI., aby zmiernil interdikt uvalený na Florenciu, ohnivo vyžaduje návrat pápeža do Ríma, zakladá ženský kláštor s prísnou poslušnosťou. Je pozoruhodné, že táto žena, ktorá málo čítala, možno nečítala vôbec, a písať sa naučila necelé tri roky pred smrťou, zhromaždila okolo seba okruh teológov, vzdelancov a politikov, s ktorými diskutovala na rôzne témy. V jej listoch, ktoré písala po celej Európe (samozrejme, ktoré diktovala) nerobí rozdiely – kardinálom dohovára ako nevydareným mladíkom, pápežom pri všetkej úcte k ich úradu nabrýzga ako naivným dievčatkám. Jej listy však napriek tomu nie sú písané ako kritiky, ale skôr ako výzvy a povzbudenia. Od Kataríny Sienskej, ktorá je učiteľkou Cirkvi, sa môžeme naučiť dôležitú vec: Najväčším nebezpečenstvom je sebeláska, ktorá odvádza ľudí od Boha. Odtiaľ vedie cesta k nejednote a k vojnám. A zbraňami sa nedá nič dohodnúť. Dohoda môže vzniknúť jedine z uznania Pravdy, ktorá je všeobecne platná.

Brigita Švédska – krásna žena, ktorá v živote prežila všetko – bola žena, matka, vdova, zasvätená duša. Na švédskom kráľovskom dvore musela robiť riadny vietor, keď už ako mladá dvoranka hovorí, že morálny stav dvora oslabuje krajinu aj v politickom a vojenskom zmysle. Po porážke krajiny Dánmi sa rozhodne putovať. Najskôr na hrob sv. Olafa, neskôr do Santiaga de Compostella. V roku 1350 bol vyhlásený Svätý rok. Brigita prichádza do Ríma a začína sa objavovať v politike. Veľmi dôrazne vyzýva pápeža, aby sa zasadil za mier medzi Francúzskom a Anglickom, všemožne sa usiluje o mier v Taliansku, tak ako Katarína Sienská, usiluje sa o návrat pápeža do Ríma. Jej najväčším diplomatickým úspechom je urovanie sporu medzi neapolskou kráľovnou Janou a pápežským dvorom. Keby sme sa venovali len literárnemu dielu tejto svätice potrebovali by sme ďalšiu konferenciu, lebo jej dielo je veľmi obsažné. To čo nás chce naučiť táto svätica, je dôležité pre dnešnú dobu. Hovorí o tom, že rodina nie je prežitou inštitúciou, ale východiskom, základnou školou a stále platným prvým obrazom správnych medziľudských vzťahov. Dôležitým odkazom, ktorý čítame v diele Brigity Švédskej, je túžba po pokoji, ktorá sa prejavuje len vtedy, keď jednotliví ľudia dosiahnu vnútorný pokoj. Brigita bola presvedčená, že najmä nemorálny vládca a vodcovia národov nemôžu pokročiť, pretože v sebe nemajú pevnosť, ktorá stojí na mravnosti.

V období stredoveku by sme mohli pokračovať s výpočtom ďalších žien, ale spomeňme už len jedno meno, ktoré uzatvára túto časť a to je neobyčajnou postavou sv. Jany z Arcu, osloboditeľky svojho národa proti invázii Angličanov, podobne ako biblická Judita z Betúlie.

V modernej dobe je nepochybne významnou postavou Terézia z Avily (sv. Ján od Kríža), reformátorka Karmelu, mystička a spisovateľka. Ale pozrime na toto obdobie z pohľadu zasvätených dvojíc. Ako by sme mohli spomenúť Teréziu od Ježiša, keby sme nespomenuli sv. Jána z Kríža. Ako nespomenúť sv. Janu Františku de Chantal a nespomenúť Františka Saleského, Ako spomenúť sv. Lujzu de Marillac a nespomenúť sv. Vincent de Paul, atd. Nie žeby tieto ženy potrebovali na realizáciu svojich ideí neodmysliteľne mužský element, alebo muži ženský element, ale ony boli inšpirátorkami a niekedy aj zdravými katalizátormi diel (nie spomaľovačmi ale urýchľovačmi: /myšlienka na rozvinutie/), ktoré títo muži vykonali.

Keď sa prenosieme na prelom 19 a 20 storočia objavíme tu zástupy zasvätených žien. Stačí spomenúť - Sv. Terériu od Dieťaťa Ježiš, ktorej život v kláštore bol zdanlivo nič neznamenajúci, je menovaná Piom XI za patrónku misií: tak vysoko si cení jej mocný príhovor. Iná rehoľnica, sv. Faustina Kowalska, a jej odkaz Božieho Milosrdenstva pre svet podporovaný JP II, sa aj vďaka nemu bleskovo rozšíril do celého sveta.

Spomeňme ešte nejaké svätice - Tereza, blahoslavená matka z Kalkaty, je bezpochyby ženská postava najviac skloňovaná ako hrdinka charitatívnej lásky XX storočia, spolu s intelektuálkou sv. Teréziou Benediktou Stein, univerzitnou profesorkou, plodnou spisovateľkou a neskôr mučeníčkou nacizmu, ktorá je dnes spolupatrónkou Európy. Jej odkaz by sme dnes mohli preložiť ako empatiu. Ale nie empatiu, ktorá sa učí na rôznych kurzoch, kde sa absolventi na seba usmievajú a vysielajú vhodné signály. Ale žitú globalizáciu, ktorá sa môže naplniť iba konkrétnym ľudsky žitým obsahom. Byť človekom znamená totiž byť celým a pravdivým človekom. A ten v nijakom prípade nie je všemocný.

Túto moju prednášku zakončím slovami pápeža Jána Pavla II, ktoré napísal v apoštolskej exhortácii Vita consecrata:

„Cirkev veľmi ráta so špecifickým vkladom zasvätených žien do rozvoja náuky, mravov, rodinného a spoločenského života, najmä v oblastiach úzko spojených s ochranou dôstojnosti ženy a s rešpektovaním ľudského života.“⁷

⁷ JÁN PAVOL II., Vita consecrata